

Na pocztówkach z Oświęcimia najczęściej był i jest prezentowany dom Ślebarskich, obecnie gmach Sądu Rejonowego. Ten okazały budynek o cechach późnoklasycystycznych ma swoją historię, sięgającą początków XIX w. W pracy pt. „Rys dziejów Księstwa Oświęcimskiego i Zatorskiego” Jan Nepomucen Gałkowski wspomina o „wielkim domu Ślebarskich” i o jego pierwszym właścicielu - ks. kanoniku Michale Ślebarskim. Dom przetrwał prawie 200 lat i ciągle zdobi rynek miasta. Od początku XX w. często zmieniał właścicieli, jednak w pamięci mieszkańców Oświęcimia pozostaje ciągle jako dom Ślebarskich. Właśnie w tym domu rodzina Ślebarskich, wrażliwa na szeroko pojęte piękno, ukształtowała swoiste centrum kultury i sztuki. Ks. Michał kolekcjonował obrazy, meble i założył rodzinną bibliotekę. Był człowiekiem niezwykłym. Prezentacja jego bogatego życiorysu wymaga więcej czasu, dlatego chciałbym tu wymienić kilku innych mieszkańców, których osobowość kształtowała się w atmosferze tego domu.

ZNANI

W 1849 roku urodził się tu Michał Konstanty Paweł Ślebarski. Uzdolniony artystycznie studiował malarstwo prawdopodobnie w Wiedniu. Pozostawił kilka obrazów o tematyce religijnej.

Mieszkał tu także architekt Teodor Kunze spokrewniony z rodziną Ślebarskich, jak również inna krewna, Anna Flegler, z polecenia księdza Michała Ślebarskiego fundatorka kaplicy cmentarnej, w której do dziś odbywają się nabożeństwa żałobne.

5 czerwca 1829 roku urodził się w tym domu Leon Antoni Szubert, syn kancelisty Antoniego i Barbary z domu Kosińskiej. Po ukończeniu szkoły średniej studiował w Krakowskiej Szkole Sztuk Pięknych w latach 1847-1850. Rzeźby uczyli go profesorowie Henryk Kossowski i Karol Ceptowski. Kilka rzeźb wykonanych w Krakowskiej Akademii zwróciło na młodego artystę uwagę profesorów. Wysłano go na jeden rok do Wiednia, aby pogłębiał swoje umiejętności artystyczne. Tam szybko doceniono zadziwiający talent młodego rzeźbiarza z Oświęcimia „co w stolicy pełnej uprzedzeń przeciw zdolności Polaków, jeszcze do sztuk pięknych, musiało dowodzić niepodobieństwa walki z oczywistością”.

Akademia Wiedeńska nie mogła dłużej doskonalić kształtować wielkiego talentu Szuberta i po roku jego pobytu postanowiono wysłać go na dwuletnie stypendium do Monachium. Tam w latach 1852-1853 Leon Szubert kontynuował naukę rzeźby w Monachijskiej Akademii Sztuk Pięknych. Tam też wykonał portret księcia Esterhazego, byłego ambasadora austriackiego i za jego poparciem uzyskał 1200 florenów na dwuletni pobyt w Rzymie. Pracownia młodego stypendysty mieściła się w pałacu austriackiej ambasady na *piazza di Venezia* (wcześniej była to pracownia Antonio Canovy, znanego włoskiego rzeźbiarza), tam również mieszkał w skromnym mieszkaniu. Pracował bardzo intensywnie, często w niedostatku. Lubił towarzystwo polskich emigrantów. „W chwilach pracy odjętych, najmilej mu było albo w takim towarzystwie przebywać, co go wiązało z rodzinną ziemią, albo biec na rozważanie nieśmiertelnych wzorów watykańskich i kapitolinnych”. Odwiedzali go znaczący mecenas i miłośnicy sztuki, jak Cornelius (Peter Cornelius, 1883-1867, malarz niemiecki) czy Overbeck (Johann Friedrich Overbeck, 1789-1869, niemiecki malarz i grafik). Polskim rzeźbiarzem, Tomasz Sosnowski (1810-1888), profesor Aka-

demii św. Łukasza w Rzymie uważał Szuberta za najlepszego młodego polskiego rzeźbiarza tworzącego w Rzymie.

Leon Szubert był głęboko religijnym człowiekiem, w jego dziełach dominowały motywy chrześcijańskie, którym nadawał doskonałą formę rzeźby starożytnej. Próbował łączyć ideał piękności moralnej z ideałem piękna kształtu i ciała. Rzeźby, które wykonał były harmonijne, łączyły w sobie piękno formy i bogatą treść. Przykładem może być dużych rozmiarów rzeźba wykonana z gliny, a następnie odlana z gipsu „Przekleństwo śpiewaka”, która przedstawia starca podtrzymującego umierającego młodzieńca. Starzec wyobraża wieszacza narodu, zaś umierający

NIEZNANI

młodzieniec jest symbolem przedwczesnej śmierci artysty. Grupa „Przekleństwo śpiewaka” powstała na motywach poezji Ludwiga Uhlanda.

Za rzeźbę „Konkordat” przedstawiającą Piusa IX i cesarza Franciszka Józefa (1856) uzyskał środki finansowe na przedłużenie pobytu w Rzymie o kolejne dwa lata. W latach 1856-1857 pracuje nad wielką grupą „Ukoronowania Chrystusa”. Intensywna i ciężka praca nad tą rzeźbą nadwyrzeżyła zdrowie artysty. Nasilająca się choroba płuc drastycznie kończy karierę artysty, zmuszony jest opuścić Rzym. W drodze powrotnej do Oświęcimia Leonowi towarzyszył jego brat Awit, który również uczył się malarstwa w Rzymie (Awit Szubert wystawiał swoje prace w latach 1862-1865, jego „Widok z Tivoli” zakupiło krakowskie Muzeum Narodowe. Później był znanym krakowskim fotografem. W latach 70-tych był pionierem fotografii Tatr, był także wybitnym portrecistą).

Leon Szubert zmarł w Oświęcimiu 18 września 1859 roku. W rodzinnym mieście został uhonorowany. Współcześni mu mieszkańcy miasta ufundowali płaskorzeźbę z jego popiersiem, można ją oglądać wewnątrz kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. To epitafium jest zarazem dowodem wdzięczności obywateli miasta wielkiemu artyście. Jest też w tym kościele mała tablica wykonana z czarnego kamienia, wmurowana nad kropielnicą, w której wyrażono w kilku słowach ogromny ból matki po śmierci Leona.

Również Włosi docenili jego niezwykły talent. W Rzymie powstał komitet złożony ze znakomitych rzeźbiarzy, którzy postanowili wykonać dzieło „Przekleństwo śpiewaka”, a dochód przeznaczyć na pomnik dla zmarłego artysty.

Spod jego ręki wyszedł *Chrystus* w kaplicy Przewdzickich w kościele Dominikanów oraz *Chrystus wśród dzieci* u Franciszkanów w Krakowie. Mógł być także autorem pięknej rzeźby św. Michała Archanioła we Włosienicy wykonanej na zlecenie ks. Michała Ślebarskiego. Z inicjatywy księdza kanonika w 1843 roku rozpoczęto budowę kościoła filialnego pw. św. Michała Archanioła we Włosienicy. Ks. Michał Ślebarski był zarazem fundatorem tego przedsięwzięcia, on pokrył koszty budowy i wystroju wnętrza tego kościoła.

Wystrój wnętrza jest niezwykle wytworny w stylu późnego baroku i nie przypomina wnętrza kościołów budowanych na wsiach. W ołtarzu głównym dominuje figura św. Michała Archanioła, jest to jedna z najbardziej okazałych wizji św. Michała. Rzeźbę mógł wykonać Leon Szubert na prośbę ks. Ślebarskiego.

Brakuje konkretnych materiałów źródłowych, występuje tu jednak zgodność w datach oraz wzajemna znajomość tych dwóch osób. Budowę kościoła we Włosienicy zakończono w 1845 roku, jednak konsekrowany był dopiero w roku 1857. Zakończenie budowy kościoła nie świadczy o tym, że kościół jest całkowicie wykończony. Zwykle wystrój wnętrza nowo budowanego kościoła odkłada się na okres późniejszy. Występuje tu duża zbieżność dat pomiędzy czasem budowy kościoła i okresem dojrzałej twórczości Leona Szuberta.

W 2002 roku minęło 145 lat od śmierci Leona Szuberta. Był wybitnym artystą zasługującym na przypomnienie. Przechodząc przez oświęcimski rynek warto pomyśleć o Nim, a także o innych mieszkańcach, którzy godnie reprezentowali to piękne miasto.

Źródła:

- Jan Nepomucen Gałkowski: Rys dziejów Księstwa Oświęcimskiego i Zatorskiego, nakładem autora, Lwów 1867.
 - ks. Michał Ślebarski: Liber Memorabilium Ecclesiae Parochialis Osviecimensis, 1830.
 - Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Tom I, zeszyt 1 (powiat Bielski) i zeszyt 7, (Powiat Limanowski), Ministerstwo Kultury i Sztuki, Warszawa 1951.
 - Tygodnik Ilustrowany, No 16, Warszawa, 1860.
 - E. Swiękowski, Pamiętnik Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie (1854-1904), Kraków 1905.
 - Józef Muczkowski: Historia rzeźby, w Roczniku Krakowskim, Wyd. Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Tom VI, Kraków 1904, str. 157.
 - Encyklopedia Powszechna, Tom 24 (hasło: Szubert Leon), Warszawa 1865.
 - Krzysztof Jurecki, Historia fotografii polskiej do roku 1990, Internet (www.culture.pl).
- W załączeniu ryciny:
- 1) Leon Szubert. Przedruk drzeworytu G. Robera z Tygodnika Ilustrowanego No 16 z 1860r.
 - 2) „Przekleństwo śpiewaka”, rzeźba Leona Szuberta. Przedruk drzeworytu G. Robera z Tygodnika Ilustrowanego No 16 z 1860r.

prof. dr hab. Andrzej Ślebarski
Instytut Fizyki UŚ w Katowicach